

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 17 december 2025

Mål nr
T 67-24

PARTER

Klagande

Skatteverket
Rättsavdelningen
171 94 Solna

Ombud: M.Z.

Motpart

K.P.

Ombud: Advokat L.P.

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2023-12-05 i mål T 6986-23

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Högsta domstolen förpliktar Skatteverket att ersätta K.P. för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 96 250 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla K.P.s talan samt befria verket från skyldigheten att ersätta honom för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten och i stället förplikta honom att ersätta verket för rättegångskostnader i dessa instanser.

K.P. har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. K.P. hade efter 2000 och 2001 års inkomsttaxeringar ett överskott om cirka 735 000 kr på sitt skattekonto. Skatteverket lyckades inte betala ut pengarna till honom eftersom han hade flyttat från Sverige.
2. I december 2012 lämnade bedragare, utan K.P.s vetskap, in en anmälan om särskild postadress för honom till Skatteverket som registrerade den. Bedragarna hade kontroll över adressen.
3. Ett bolag, som företrädde av bedragarna, ansökte därefter om betalningsföreläggande mot K.P. hos Kronofogdemyndigheten och åberopade en fordran som var påhittad. Myndigheten skickade ett

föreläggande till den oriktiga adressen. Bedragarna undertecknade delgivningskvittot och sände det till Kronofogdemyndigheten.

4. I februari 2013 meddelade Kronofogdemyndigheten utslag i enlighet med ansökan om betalningsföreläggande och beslutade om utmätning av K.P.s tillgångar.

5. Kronofogdemyndigheten skickade därefter ett förbudsmeddelande enligt 6 kap. 3 § första stycket utsökningsbalken till Skatteverket. Av meddelandet framgick att K.P.s fordran på skattekontot hade utmätts och att Skatteverket inte fick betala de utmätta medlen till någon annan än Kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisade.

6. Kronofogdemyndigheten uppmanade Skatteverket att betala det utmätta beloppet som uppgick till 819 115 kr till Kronofogdemyndigheten, vilket Skatteverket gjorde i april 2013. I maj samma år förde Kronofogdemyndigheten över beloppet till det bolag som företrädde av bedragarna.

7. I juli 2015 undanröjdes Kronofogdemyndighetens utslag och utmättningsbeslut avseende K.P. Bedragarna dömdes senare för grovt bedrägeri medelst urkundsförfalskning och förpliktades att utge skadestånd.

Målet i tingsrätten och hovrätten

8. K.P. yrkade vid tingsrätten att Skatteverket skulle betala 819 115 kr jämte ränta till honom. Enligt K.P. hade inte Skatteverkets betalning till Kronofogdemyndigheten skett med befriande verkan gentemot honom. Han gjorde i andra hand gällande att egendomsskyddet i Europakonventionens tilläggsprotokoll och objektivitetsprincipen i regeringsformen ger upphov till betalningsskyldighet, eller i vart fall skadeståndsskyldighet, för Skatteverket med det yrkade beloppet.

9. Skatteverket bestred yrkandet men vitsordade beloppet och sättet att beräkna räntan samt anförde bland annat följande. Betalningen till Kronofogdemyndigheten skedde med befriande verkan gentemot K.P. När Kronofogdemyndigheten meddelar en sekundogäldenär, i detta fall Skatteverket, ett förbud att fullgöra förpliktelsen till annan än myndigheten eller den som myndigheten anvisar innebär det en självständig rätt för Kronofogdemyndigheten att ta emot betalningen från sekundogäldenären. Betalningen sker med befriande verkan för sekundogäldenären. Någon överträdelse av Europakonventionen eller regeringsformen har inte skett.

10. Tingsrätten biföll käromålet. Hovrätten har fastställt tingsrättens domslut. Domstolarna har gjort bedömningen att Skatteverkets betalning till Kronofogdemyndigheten inte har skett med befriande verkan gentemot K.P.

Vad målet gäller

11. Målet gäller frågan om en sekundogäldenär, som följt Kronofogdemyndighetens förbudsmeddelande och betalningsanmodan, har betalat med befriande verkan när utmätningen grundades på ett påhittat fordringsförhållande.

Indrivning av en utmätt fordran

Verkan av Kronofogdemyndighetens förbudsmeddelande och betalningsanmodan

12. När Kronofogdemyndigheten utmäter en enkel fordran ska sekundogäldenären meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än myndigheten eller den som myndigheten anvisar. Om en utmätt fordran är förfallen till betalning, ska Kronofogdemyndigheten utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten. (Se 6 kap. 3 § första stycket och 9 kap. 11 § första stycket utsökningsbalken.)

13. Förarbetena till utsökningsbalken behandlar inte närmare frågan om en betalning som görs i enlighet med ett förbudsmeddelande och en efterföljande betalningsanmodan alltid ska anses ske med befriande verkan för sekundogäldenären. I rättspraxis finns dock exempel på att en sekundogäldenär som betalat enligt ett förbudsmeddelande från Kronofogdemyndigheten inte gjort så med befriande verkan (se ”Lyftningsfullmakten” NJA 1966 s. 379).

14. Vid indrivning av en utmätt fordran enligt 9 kap. 11 § utsökningsbalken kan sekundogäldenären med verkan mot sökanden göra gällande samma invändningar som han eller hon hade kunnat framställa mot fordringsborgenären (dvs. utmätningsgäldenären). Sedan en fordran har blivit utmätt intar utmätningsborgenären i materiellt hänseende samma ställning som utmätningsgäldenären i förhållande till sekundogäldenären. (Se ”Den utmätta livförsäkringen” NJA 2013 s. 540 p. 10.)

15. Det förhållandet att en fordran utmäts sätter alltså inte regler om sekundogäldenärens rättigheter och skyldigheter ur spel. Även om Kronofogdemyndigheten har utfärdat ett förbudsmeddelande och en anmodan att betala till myndigheten har sekundogäldenären vid enkla fordringar att på egen risk pröva om han eller hon ska betala. (Jfr Torkel Gregow, Tredje mans rätt vid utmätning, 1987, s. 81 och 460.)

Sammanfattande slutsatser

16. Slutsatsen av det anförda är att det utsökningsrättsliga regelverket inte förändrar det grundläggande fordringsrättsliga förhållandet mellan borgenär, gäldenär och sekundogäldenär.

17. Att Kronofogdemyndigheten har utfärdat ett förbudsmeddelande och en betalningsanmodan till sekundogäldenären ger därmed inte myndigheten s.k. passiv betalningslegitimation oberoende av de omständigheter under

vilka exekutionstiteln har tillkommit. Annorlunda uttryckt, ett förbudsmeddelande och en efterföljande betalningsanmodan leder inte i sig till att en betalning alltid kan ske med befriande verkan för sekundogäldenären.

18. Frågan om en sekundogäldenär har betalat med befriande verkan får besvaras med ledning av allmänna fordringsrättsliga principer.

Skuldebrevslagen och allmänna fordringsrättsliga principer

19. Bestämmelserna om enkla skuldebrev i 3 kap. skuldebrevslagen tillämpas analogt även på fordringar som inte kommer till uttryck i skuldebrev.

20. I rättspraxis finns exempel på att grunderna för 27 och 28 §§, som behandlar överlåtelse och kvittning, har tillämpats för att vid utmätning bedöma en sekundogäldenärs rätt att göra invändningar (se t.ex. ”Agripeta” NJA 1985 s. 223, ”Jan och Max” NJA 1985 s. 468 och ”Den utmätta livförsäkringen”).

21. I den rättsliga litteraturen har utmätning av en fordran jämförts med överlåtelse av fordringen. Det har sagts att när utmätningens objekt utgörs av en fordran ställs sekundogäldenären i samma situation som om fordringen hade överlåtits. (Se Stefan Lindskog, *Betalning – Om kongruent infriande av penningsskulder och andra betalningsrättsliga frågor*, 3 uppl., 2022, s. 1031.)

22. Vid betalning av fordringar i allmänhet gäller som huvudregel att gäldenären har att på egen risk bedöma om den som kräver betalning är rätt borgenär eller behörig att företräda borgenären. En liknande prövning gäller för den som förvärvar en fordran. Kommer det fram att fordringen i själva verket inte tillkommer överlåtaren, eller att överlåtelsen på annat sätt

är behäftad med något fel, kommer följderna av detta normalt att drabba förvärvaren. (Se p. 15.)

23. En betalning till fel person verkar alltså som utgångspunkt inte befriande gentemot den rätte borgenären. Härifrån görs dock vissa undantag. För enkla skuldebrev framgår dessa av 29 och 30 §§ skuldebrevslagen.

24. En gäldenär kan sålunda, om ett enkelt skuldebrev har överlåtits, betala med befriande verkan till överlåtare om gäldenären inte kände till eller hade skälig anledning att misstänka att överlåtare inte längre ägde rätt att uppbära betalning (se 29 §).

25. Detsamma gäller om gäldenären i god tro betalar till den som stödjer sig på en skriftlig överlåtelse av ett enkelt skuldebrev, även om överlåtelsen därefter visar sig vara ogiltig (se 30 §). Gäldenären kan dock inte tillgodoräkna sig betalningen om överlåtelsen var förfalskad eller annars tillkommen under någon av de omständigheter som medför ogiltighet enligt 17 §. Föreligger en sådan kvalificerad ogiltighetsgrund har alltså gäldenären – trots att han eller hon varit i god tro – inte betalat med befriande verkan utan riskerar att få betala på nytt.

26. Samma principiella utgångspunkt måste anses gälla när en fordran har utmätts. En sekundogäldenär kan således inte – trots att han eller hon är i god tro – betala med befriande verkan gentemot utmätningsgäldenären om en kvalificerad ogiltighetsgrund föreligger. En sådan ordning ligger i linje med huvudregeln att det är gäldenären som står risken för att betalning sker till rätt person (se p. 22).

27. På motsvarande sätt måste som regel gälla att en sekundogäldenär inte heller kan betala med befriande verkan i en situation där utmätningen har grundats på ett påhittat fordringsförhållande.

Bedömningen i detta fall

28. Frågan om Skatteverkets betalning till Kronofogdemyndigheten har skett med befriande verkan mot K.P. ska besvaras med ledning av allmänna fordringsrättsliga principer (jfr p. 18).

29. Det är ostridigt att Skatteverkets betalning i och för sig gjordes i god tro. Den exekutionstitel som låg till grund för beslutet att utmäta behållningen på K.P.s skattekonto var emellertid behäftad med en grundläggande och kvalificerad brist eftersom det var fråga om en påhittad fordran.

30. Under dessa förhållanden har Skatteverkets betalning till Kronofogdemyndigheten inte skett med befriande verkan.

31. Det råder inte tvist om beloppets storlek eller om räntan. K.P.s yrkande ska alltså bifallas och hovrättens domslut fastställas.

32. Vid denna utgång ska Skatteverket ersätta K.P. för hans rättegångskostnad. Det som har begärts är skäligt.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Dag Mattsson, Cecilia Renfors, Johan Danelius och Katrin Hollunger Wågnert (referent). Föredragande har varit justitiesekreteraren Leo Nilsson Nannini.